

Anna Ćwiąkała-Małys

Uniwersytet Wrocławski

Iwona Piotrowska¹

Ministerstwo Finansów

Marzena Karpińska

Uniwersytet Wrocławski

DOI: 10.23734/23.18.035

***Split payment* narzędziem wspierającym proces uszczelniania systemu podatkowego – za i przeciw**

Streszczenie

Split payment jest kolejnym narzędziem wspierającym skuteczne ograniczanie nieprawidłowości w systemie podatkowych, w szczególności w walce z oszustwami występującymi w obszarze podatku VAT. Przedsiębiorcy mogą stosować, w przypadku wątpliwości co do rzetelności kontrahentów (dostawców), mechanizm podzielonej płatności należności netto i kwoty podatku VAT wynikającej z faktury. Dobrowolność wyboru tej formy płatności za faktury może uchronić podatnika przed ewentualnymi sankcjami oraz solidarną odpowiedzialnością w przypadku nieświadomego uczestnictwa w karuzeli VAT-owskiej. Wdrożenie mechanizmu podzielonej płatności ma przede wszystkim poprawić wpływy podatkowe do budżetu. Przedsiębiorcom i instytucjom finansowym (bankom i SKOK) może – przynajmniej na początku – przysporzyć sporo problemów organizacyjnych oraz wydatków. Z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorców może wpłynąć na płynność finansową. Celem artykułu jest przedstawienie polskiego mechanizmu podzielonej płatności i kilku rozwiązań zastosowanych w krajach członkowskich UE oraz prognozowanych skutków ekonomicznych z punktu widzenia przedsiębiorców i systemu podatkowego.

Słowa kluczowe

luka podatkowa, mechanizm podzielonej płatności, VAT

Wstęp

Mechanizm podzielonej płatności uważany jest za jedno ze skutecznych rozwiązań przeciwdziałania nadużyciom i oszustwom podatkowym. W uzasadnieniu projektu ustawy VAT dotyczącej wprowadzenia *split payment* wskazano, iż skala wyłudzeń VAT w Polsce była szacowana na co najmniej 8-10 mld zł. Przy łącznych wpływach z VAT w 2015 r. wynoszących 123 mld zł oznaczało to, że Polska była pozbawiana w wyniku oszustw i wyłudzeń min. 6-8% wszystkich wpływów budżetu z podatku VAT.

¹ Prezentowane stanowisko w publikacji nie stanowi opinii Ministerstwa Finansów, lecz wyłącznie opinii jej autorów jako osób prywatnych.

Ministerstwo Finansów oszacowało, że dzięki zmianom w ciągu 10 lat w budżecie państwa przybędzie, w związku z wdrożeniem *split payment*, ok. 82 mld zł². W tym samym dokumencie resort finansów wskazuje, iż wysokość szacowanej przez PwC luki w VAT w 2015 r. wynosiła około 42 mld zł, co stanowiło 2,5% PKB Polski³. W 2017 r. wynosiła ona ok. 25 mld zł, tj. ok. 14% potencjalnych wpływów. Przy szacowanej przez Komisję Europejską unijnej luce VAT na poziomie 155-160 mld euro Polska znajduje się w czołówce państw unijnych⁴.

Celem proponowanego rozwiązania jest zapewnienie większej stabilności wpływów z tytułu podatku VAT, ale również zapobieganie unikaniu jego płacenia, co zapewni większe bezpieczeństwo podatkowe, pewność prowadzenia działalności gospodarczej oraz zachowanie równych zasad konkurencji⁵.

Split payment

Od 1 lipca br. wszedł w życie mechanizm podzielonej płatności⁶ (dalej MPP), czyli tzw. *split payment*. Ideą mechanizmu podzielonej płatności za towary lub usługi jest jej dokonywanie w taki sposób, żeby zapłata odpowiadającej wartości sprzedaży netto była wpłacana przez nabywcę na rachunek rozliczeniowy dostawcy (w całości lub w części), natomiast pozostała zapłata, odpowiadająca kwocie podatku VAT, była wpłacana na specjalny rachunek bankowy dostawcy – rachunek VAT⁷. W praktyce polskiego MPP oznacza to podział płatności wynikającej z faktury na część należną dostawcy (kwota netto) i część odpowiadającą wartości kwoty podatku VAT, która będzie dokonywana na rachunek bankowy albo na rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej (SKOK), dla których jest prowadzony rachunek VAT. Co do zasady płatność dotyczy wyłącznie rozliczeń w złotych polskich przy użyciu tzw. komunikatu przelewu, udostępnionego przez bank lub spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową, przeznaczonego do dokonywania płatności w mechanizmie podzielonej płatności, w którym podatnik wskazuje⁸:

² Dokument 1864-uzasadnienie, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1864> [dostęp: 08.07.2018], s. 1.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Art. 108 a-d ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2018 r., poz. 62 i 1075).

⁷ Zgodnie z art. 108a ust. 2 nowelizacji ustawy o VAT.

⁸ Art. 108a ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 62).

- 1) kwotę odpowiadającą całości albo części kwoty podatku wynikającej z faktury, która ma zostać zapłacona w MPP;
- 2) kwotę odpowiadającą całości albo części wartości sprzedaży brutto;
- 3) numer faktury, w związku z którą dokonywana jest płatność;
- 4) numer, za pomocą którego dostawca towaru lub usługodawca jest zidentyfikowany na potrzeby podatku.

Polska wersja *split payment* zakłada dobrowolność w jego stosowaniu przez nabywcę towarów lub usług. Jednak decyzja o jego zastosowaniu determinuje określone skutki ekonomiczne i podatkowe zarówno dla nabywcy, jak i dostawcy towarów bądź usług. Dobrowolność stosowania MPP oznacza przede wszystkim, iż można go stosować w sposób wybiórczy w zakresie wyboru uregulowania zobowiązania wynikającego z konkretnej faktury bądź konkretnego dostawcy⁹.

Jednym z celów pośrednich ustawodawcy jest wymuszenie takich zachowań podatników, które będą zapobiegać nieprawidłowościom, i chronić ich przed ujemnymi skutkami udziału w łańcuchu transakcji mogących mieć charakter oszustw w zakresie podatku VAT, czyli uczestnictwu w karuzeli VAT-owskiej. Ponadto – co najważniejsze – będzie mechanizmem umacniającym pozycję budżetu państwa w zakresie zabezpieczenia mu stałych dochodów podatkowych, czyli działaniem popularnie określanym uszczelnianiem systemu podatkowego. Zatem głównym celem ustawodawcy jest minimalizowanie luki podatkowej w zakresie podatku VAT.

Resort finansów wdraża coraz więcej narzędzi, w tym informatycznych, oraz rozwiązań prawnych, które mają poprawić efektywność w tym zakresie. Szacuje się, iż nowe rozwiązanie prawne ma przysporzyć budżetowi państwa do 2028 roku ok. 82 mld zł z tytułu wpływów z VAT¹⁰.

Polski mechanizm podzielonej płatności zakłada, iż środki na pokrycie podatku popłyną na specjalny rachunek VAT dostawcy, pozostający pod nadzorem fiskusa. Oznacza to, że bez zgody organu podatkowego¹¹ firma nie będzie mogła dysponować zgromadzonymi na nim środkami w inny sposób niż regulowanie zobowiązań podatkowych¹².

W myśl wytycznych, zawartych w „Metodyce w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych”¹³, jeżeli płatność

⁹ Dokument 1864-uzasadnienie..., s. 2.

¹⁰ J. Fryc, *Resort finansów wytacza ciężkie działa w walce z oszustami podatkowymi. Nie obędzie się bez ofiar*, <https://businessinsider.com.pl/firmy/podatki/split-payment-wady-i-zalety-mechanizmu-podzielonej-platnosci/0w05qzh> [dostęp: 30.06.2018].

¹¹ Naczelnik urzędu skarbowego.

¹² J. Fryc, *op. cit.*

¹³ *Metodyka w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych*, Ministerstwo Finansów, https://www.mf.gov.pl/c/document_library/get_file?uuid=2eba55c3-cba9-4f1d-aa36-684f76b2d561&groupId=764034, s. 11 [dostęp: 11.06.2018].

na rzecz dostawcy towaru zostanie zrealizowana przy wykorzystaniu MPP, wówczas organy podatkowe mogą uznać, iż podatnik dochował należytej staranności i prawidłowo zweryfikował przesłanki (formalne i transakcyjne) dokonania oceny ryzyka (podatkowego) w przypadku wątpliwości co do wiarygodności kontrahenta.

W związku z powyższymi zmianami ustawodawca zabezpieczył pozycję podatnika dokonującego płatności przy wykorzystaniu MPP, zwalniając nabywcę towaru lub usługi z¹⁴:

- odpowiedzialności solidarnej, o której mowa w art. 105a ust. 1 ustawy o VAT;
- ryzyka nałożenia dodatkowego zobowiązania podatkowego w trybie art. 112b ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o VAT oraz art. 112c ustawy o VAT

tylko do wysokości kwoty odpowiadającej kwocie podatku wynikającej z otrzymanej faktury. Podmiotowe wyłączenie odpowiedzialności podatnika nie będzie jednak miało zastosowania, jeśli wiedział on, że faktura zapłacona z zastosowaniem MPP¹⁵:

- została wystawiona przez podmiot nieistniejący;
- stwierdza czynności, które nie zostały dokonane (tzw. fikcyjne lub puste faktury);
- podaje kwoty niezgodne z rzeczywistością;
- potwierdza czynności, do których mają zastosowanie przepisy art. 58 i art. 83 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, tj. czynności prawne sprzeczne z ustawą albo mające na celu obejście ustawy, czynności prawne sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a także czynności, w przypadku których oświadczenie woli zostało złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów.

Przy płatnościach podatnika za tzw. towary wrażliwe¹⁶ (np. elektronika, wyroby stalowe czy paliwa), które są objęte obowiązkiem odwrotnego obciążenia (ang. *reverse charge*), podmiot nie będzie odpowiadać solidarnie z dostawcą za jego zaległości wobec budżetu.

W ramach kampanii „Bezpieczna transakcja” powstała strona internetowa bezpiechnatransakcja.mf.gov.pl¹⁷, na której znajdują się informacje dotyczące mechanizmów wyłudzenia VAT, mechanizmu podzielonej płatności oraz okoliczności, na które przedsiębiorca powinien zwrócić uwagę przy zawieraniu transakcji (tj. kryteria transakcyjne metodyki dochowania należytej staranności).

¹⁴ Art. 108c ust. 1 znowelizowanej ustawy o VAT.

¹⁵ *Metodyka w zakresie oceny dochowania...*, s. 11-12.

¹⁶ Towary wymienione w Załączniku nr 11 do ustawy o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054) „Wykaz towarów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 7 ustawy”.

¹⁷ <https://www.finanse.mf.gov.pl/web/wp/pp/bezpieczna-transakcja> [dostęp: 08.07.2018].

System MPP w niektórych krajach członkowskich UE

Polska nie jest jedynym krajem, który sięgnął po mechanizm podzielonej płatności. Pomimo iż model podzielonej płatności wciąż nie jest powszechny w innych systemach podatkowych, to funkcjonuje już w kilku krajach członkowskich UE, jak Czechy, Francja, Grecja, Niemcy, Włochy¹⁸, lub pozostaje w kręgu zainteresowania innych administracji podatkowych, jak Rumunia i Wielka Brytania. We wspomnianych krajach funkcjonują różne odmiany MPP, lecz żaden z nich nie jest takim systemem, który jest aktualnie wdrażany w Polsce¹⁹.

W **Czechach** *split payment* – podobnie jak w Polsce – ma charakter fakultatywny. O rozliczeniu transakcji z zastosowaniem MPP decyduje nabywca towarów i usług. Analogicznie nabywca nie ponosi odpowiedzialność solidarną w VAT za nieodprowadzony przez sprzedawcę podatek VAT, jeśli nabywca zdecyduje się podzielić płatność. Czeski nabywca przekazuje organowi podatkowemu informacje identyfikujące transakcję, tj. dane własne oraz dane sprzedawcy, wartość należnego podatku VAT (z faktury), datę sprzedaży lub datę otrzymania zapłaty przez sprzedawcę²⁰. Istotną różnicą systemu polskiego i czeskiego jest to, że zapłaty podatku VAT nabywca dokonuje bezpośrednio na rachunek bankowy organu podatkowego właściwego dla siedziby sprzedawcy. Należy jednak podkreślić, iż czeski system walki z wyłudzeniami w podatku VAT jest wsparty innymi rozwiązaniami, takimi jak *reverse charge*, elektroniczne raportowanie VAT i publiczny rejestr firm dokonujących nadużyć podatkowych²¹.

Od 1.01.2015 r. we **Włoszech** funkcjonuje manualny mechanizm podzielonej płatności. Włoski podatnik dokonujący dostaw towarów lub świadczący usługi na rzecz podmiotu prawa publicznego jest zobligowany do dokonywania tego typu transakcji. We włoskim MPP nabywca, będący podmiotem prawa publicznego, przekazuje należny podatek bezpośrednio na rzecz Skarbu Państwa, a kwotę netto przelewa na konto dostawcy. System włoski przewiduje zwolnienie z powyższego obowiązku towarów i usług opodatkowanych 0% stawką VAT²² i tych, które objęte są mechanizmem odwróconego obciążenia²³. Oszacowano, iż dzięki *split payment* w pierwszym roku do włoskiego

¹⁸ M. Lewandowska, *Split payment w praktyce – wszystko, co warto wiedzieć!*, <https://poradnik-przedsiobcy.pl/-split-payment-w-praktyce-wszystko-co-warto-wiedziec> [dostęp: 06.07.2018].

¹⁹ *Polski split payment będzie unikalny*, <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/split-payment/758715,Polski-split-payment-bedzie-unikalny.html> [dostęp: 11.06.2018].

²⁰ T. Kasel, J. Tokarski, M. Walewski, W. Gede, *Split payment*, Raport PwC, 2015, <https://www.pwc.pl/pl/pdf/split-payment-raport-pwc.pdf>, s. 10 [dostęp: 08.07.2018].

²¹ M. Chądzyński, *Podzielona płatność VAT – więcej niejasności niż zalet*, <https://www.obserwator-finansowy.pl/forma/rotator/podzielona-platnosc-vat-wiecej-niejasnosci-niz-zalet/> [dostęp: 11.07.2018].

²² T. Kasel, J. Tokarski, M. Walewski, W. Gede, *op. cit.*, s. 11.

²³ K. Witwicka, *Split payment może stać się faktem. Jak problem podzielonej płatności rozwiązały inne kraje?*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1048388,split-payment-w-europie-vat-2018.html> [dostęp: 09.07.2018].

budżetu trafiło dodatkowo ok. 7,2 mld euro, natomiast w 2016 roku – ponad 10 mld euro. W efekcie zaplanowanego przez włoski fiskus odzyskania 17 mld euro przychodów podatkowych w przeciągu pierwszych trzech lat funkcjonowania MPP udało się ten wynik osiągnąć już w przeciągu dwóch lat²⁴.

W **Rumunii** planowano (od dnia 1.01.2018 r.) wprowadzenie dobrowolnego MPP, ale odroczone wdrożenie mechanizmu *split payment*²⁵. Rumuński mechanizm rozdzielonych płatności miał opierać się na blokowanych kontach VAT. Założeniem przyjętego rozwiązania miało być otwieranie domyślnie odrębnych rachunków podatku VAT przez organ podatkowy w urzędzie skarbowym, właściwym dla rejestracji podatnika. Przedsiębiorcy mają możliwość otworzyć oddzielny rachunek bankowy w banku komercyjnym (podobnie jak w przypadku polskiego systemu MPP) pod warunkiem, że bank posiada możliwości techniczne do zakładania takich rachunków (z oryginalnym numerem VAT IBAN). Płatność w MPP ma być dokonywana przez przedsiębiorcę, a kwota podatku VAT bezpośrednio przeksięgowywana na rachunek podatku VAT dostawcy. Nie dotyczy to płatności gotówką, kartami lub substytutami gotówki, dostawca musi jednak dokonać transferu kwoty podatku VAT na rachunek VAT. Rachunek VAT ma służyć wyłącznie do płatności z tytułu VAT należnego i naliczonego. Wycofanie środków pieniężnych z konta VAT byłoby zakazane, a banki byłyby zobligowane do sprawdzania prawidłowego korzystania z tych rachunków. W Rumunii zarówno dostawca, jak i nabywca są zobowiązani do korzystania z kont VAT i dzielenia podatku VAT, a niezastosowanie się spowoduje nałożenie kar²⁶.

W 2017 roku **Wielka Brytania** planowała rozszerzyć zakres funkcjonowania *split paymentu*, obejmując nim również osoby fizyczne. Brytyjski model MPP zakładał, że sprzedawca towaru otrzymuje tylko kwotę netto, a podatek VAT jest wpłacany przez nabywcę bezpośrednio na rachunek fiskusa. Przyczyną objęcia dodatkowo osób fizycznych MPP w Wielkiej Brytanii jest fakt częstego dokonywania przez nich zakupów w zagranicznych (głównie azjatyckich) sklepach internetowych z zastosowaniem unijnego zwolnienia z VAT dla towarów o niskiej wartości i deklarowania przy odprawie celnej zaniżonej ceny zakupu celem uniknięcia rozliczenia podatku VAT²⁷. Według szacunków rządu brytyjskiego straty w podatku VAT z powyższego powodu tylko w 2015 roku wynosiły 1,4-2,1 mld euro²⁸. Sfera zainteresowań rządu brytyjskiego skupiła się

²⁴ M. Chądzyński, *op. cit.*

²⁵ Prawdopodobnie do 1.03.2018 r.

²⁶ *Analysis of the impact of the split payment mechanism as an alternative VAT collection method. Final Report*, Deloitte, 2017, s. 42, https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/split_payment_report2017_en.pdf [dostęp: 09.07.2018].

²⁷ M. Szulc, *Split payment trafia na Wyspy*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1026671,vat-split-payment-trafia-do-wielkiej-brytanii.html> [dostęp: 08.07.2018].

²⁸ *Analysis of the impact of the split payment...*, s. 41-42.

również na alternatywnej metodzie poboru podatku VAT w przypadku sprzedaży internetowej w obszarze B2C. Poszukuje się takiego sposobu na techniczną i technologiczną wykonalność MPP w przypadku płatności elektronicznych, które umożliwią (automatyczny) podział na podatek VAT w określonym momencie cyklu tej płatności.

Warto również wspomnieć o innych rozwiązaniach, np. **Grecja** zamierza stosować „limitowy” MPP, tzn. powinien on objąć wszystkie płatności powyżej 3 tys. euro w rozliczeniach między firmami (B2B) i 1,5 tys. euro w rozliczeniach między firmą a konsumentem (B2C). Za potrącenie należnego podatku VAT odpowiadałby bank²⁹. **Francja** powiązała MPP z systemem ulg podatkowych, z których podatnik może skorzystać, pod warunkiem stosowania podzielonej płatności podatku VAT. W **Niemczech** niektóre branże (np. budowlana) zostały objęte obligatoryjnym *split payment*.

Rola banku w procedurze *split payment*

Zgodnie z art. 62a ust. 3 nowelizacji ustawy – Prawo bankowe dla rachunków rozliczeniowych banki mają obowiązek założyć specjalny (darmowy) rachunek VAT. Przy czym jeżeli przedsiębiorca posiada kilka rachunków rozliczeniowych w jednym banku, bank otwiera jeden rachunek VAT do wszystkich rachunków rozliczeniowych. Prowadzenie osobnych rachunków VAT do każdego rachunku rozliczeniowego jest możliwe wyłącznie na wniosek posiadacza rachunku. Banki były zobligowane do otwarcia specjalnych rachunków VAT do rachunków rozliczeniowych prowadzonych w walucie polskiej do 30.06.2018 r. Otwarcie i prowadzenie rachunku VAT nie wymaga zawarcia z posiadaczem rachunku rozliczeniowego dodatkowej umowy oraz jest wolne od opłat i prowizji.

Podatnik, pomimo że jest właścicielem zarówno rachunku rozliczeniowego, jak i specjalnego rachunku VAT, posiada ograniczony dostęp do środków zgromadzonych na rachunku VAT. Kwota VAT wykazana na rachunku VAT może zostać wykorzystana jako:

- zapłata podatku VAT kontrahentom na podstawie posiadanej faktury zakupu,
- zwrot nienależnie otrzymanych środków na rachunek VAT,
- zapłata podatku VAT do urzędu skarbowego,
- transfer środków z jednego rachunku VAT na inny rachunek VAT tego samego posiadacza,
- transfer środków z rachunku VAT na rachunek rozliczeniowy (wyłącznie po wyrażeniu zgody przez naczelnika US³⁰).

²⁹ K. Witwicka, *Split payment może stać się faktem...*

³⁰ Według procedury: w formie postanowienia w terminie 60 dni, na wniosek podatnika.

Dokonując przelewu płatności wynikającej z jednej faktury VAT na rachunek dostawcy, podatnik wykorzystuje tzw. komunikat przelewu, w którym wskazuje:

- kwotę podatku VAT, który ma zostać (w całości lub w części) zapłacony z zastosowaniem *split payment*,
- kwotę odpowiadającą (w całości lub w części) wartości brutto faktury,
- numer faktury, której płatność dotyczy,
- numer NIP sprzedawcy (dostawcy).

Przelew zostanie zaksięgowany na koncie rozliczeniowym dostawcy. System bankowy automatycznie dokonuje kolejnego przelewu wskazanej kwoty podatku VAT na specjalny rachunek VAT sprzedawcy (powiązany z rachunkiem rozliczeniowym, na który został dokonany przelew). W sytuacji gdy na rachunku VAT podatnik nie ma wystarczających środków na dokonanie zapłaty zgodnie z wypełnionym komunikatem przelewu, system bankowy obciąży rachunek VAT do wysokości dostępnego salda, a pozostałą wartość przelewu dokona z rachunku rozliczeniowego. Jeżeli saldo rachunku rozliczeniowego również jest niewystarczające na dokonanie przelewu, transakcja ta nie zostanie zrealizowana przez bank³¹. Płatność z wykorzystaniem *split payment* możliwa jest wyłącznie na rachunek rozliczeniowy. W przypadku gdy komunikat przelewu zostanie zlecony na rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy, tzw. ROR sprzedawcy, nie zostanie on zrealizowany przez bank, ponieważ do takiego rachunku nie jest prowadzony specjalny rachunek VAT³².

Korzyści wynikające z MPP

Polski MPP będzie miał zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do transakcji dokonywanych na rzecz innych podatników, czyli do transakcji w obszarze B2B³³.

Pozytywnym aspektem *split payment* w Polsce jest jego dobrowolność stosowania, gdyż dotychczasowe działania ustawodawcy nie nakładają na przedsiębiorców obowiązku dokonywania zapłaty z wykorzystaniem podzielonej płatności dla podatników i budżetu. Zakłada się, iż skutecznie będzie zapobiegał przywłaszczaniu przez nieuczciwych podatników kwoty podatku VAT, w szczególności utrudni powstawanie nadużyć już na etapie transakcji oraz zmniejszy ryzyko znikania podatników wraz z zapłaconym im przez kontrahentów podatkiem VAT należnym Skarbowi Państwa.

MPP może przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa i pewności obrotu gospodarczego, gdyż nabywca w razie wątpliwości co do uczciwości swojego kontrahenta

³¹ M. Lewandowska, *op. cit.*

³² *Ibidem.*

³³ Dokument 1864-uzasadnienie..., s. 2.

lub co do okoliczności transakcji będzie mógł go zastosować. Uchroni się przy tym przed ryzykiem zakwestionowania przez organy podatkowe jego prawa do obniżenia naliczonego podatku, a także przed odpowiedzialnością solidarną oraz sankcją w VAT.

Jednym z pozytywnych rozwiązań ustawodawcy jest zapis dotyczący wyłączenia z egzekucji podatkowej środków zgromadzonych na rachunku VAT. Intencją mogło być zapobieganie pośrednio powiększaniu zadłużenia podatnika, w szczególności wobec fiskusa. Powyższe według praktyków może jednak prowadzić do pewnych patologii związanych z unikaniem egzekucji poprzez zlecenie przelewów bezpośrednio na rachunek VAT dostawcy w kwocie brutto zamiast wyłącznie w kwocie podatku VAT. Również poprzez zmiany w prawie upadłościowym środki znajdujące się na rachunku VAT nie będą zaliczane do masy upadłościowej. Z punktu widzenia interesów Skarbu Państwa zapis jest korzystny, lecz prawnicy jednoznacznie oceniają, iż Skarb Państwa zapewnił sobie uprzywilejowaną pozycję w stosunku do wierzycieli³⁴.

Wątpliwości i zagrożenia wynikające z MPP

Pomimo iż pozytywnie ocenia się mechanizm *split payment*, część ekspertów zwraca uwagę na ryzyka finansowe i operacyjne dotyczące mikrofirm³⁵. W szczególności zwracają uwagę na możliwość zakłóceń w płynności finansowej małych i średnich firm, co w konsekwencji wpłynie na utratę partnerów, a następnie do upadłości. Wynika to z faktu, iż w poprzednim stanie prawnym podmiot dostawca mógł dysponować zarówno kwotą netto, jak i kwotą podatku VAT przynajmniej do terminu jego płatności na rachunek urzędu skarbowego, czyli do 25. następnego miesiąca (bądź do 25. następnego miesiąca po upływie kwartału – mali podatnicy). Zatem przedsiębiorca mógł korzystać z tych środków w trakcie prowadzenia działalności nawet 1,5 miesiąca. W ocenie przedsiębiorców trzymanie środków na rachunku VAT i niewykorzystywanie ich w kolejnych transakcjach nie jest efektywne³⁶. Podatnicy, którzy częściej dokonują płatności gotówką lub kartą, obawiają się narastania nadwyżki na koncie VAT (tzw. górki vatowskiej³⁷), i w celu przelania części z nich na konto rozliczeniowe będą musieli cyklicznie wnioskować do organów podatkowych o odblokowanie tych środków.

³⁴ K. Witwicka, *Split payment może ograniczyć płynność finansową uczciwych przedsiębiorców. Rząd walczy o należny VAT*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1155411,split-payment-szanse-i-zagrozenia-podzial-platnosci-vat.html> [dostęp: 08.07.2018].

³⁵ J. Fryc, *op. cit.*

³⁶ K. Witwicka, *Split payment. Szanse i zagrożenia*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1155411,split-payment-szanse-i-zagrozenia-podzial-platnosci-vat.html> [dostęp: 08.07.2018].

³⁷ *Ibidem*.

Nałożenie na banki ciężaru obligatoryjnego nieodpłatnego założenia i utrzymania rachunku VAT może spowodować, iż będą one chciały rekompensować sobie straty za ich prowadzenie. Ponadto *split payment* będzie wymagał od nich przeprowadzenia istotnych zmian w systemach informatycznych. Można się zatem spodziewać podwyższenia opłat za prowadzenie już istniejących rachunków rozliczeniowych bądź wprowadzenia innych dodatkowych opłat, na przykład za przelewy z rachunku VAT³⁸.

W uzasadnieniu do projektu zmiany w ustawie VAT dotyczącej MPP ustawodawca dokonał kategoryzacji i oceny kosztów dla przedsiębiorców. W zależności od wielkości ponoszonych wydatków podzielono je na³⁹:

- 1) jednorazowe nakłady wynikające z konieczności dostosowania informatycznych systemów księgowych. Nowe wymogi prawne spowodują w firmach, które korzystają ze zautomatyzowanych przelewów, aktualizację systemu księgowego umożliwiającą korzystanie z formularzy przelewów wykonujących dualizację płatności. Najbardziej będzie to kosztowne dla firm mniejszych⁴⁰;
- 2) zwiększone nakłady na bieżącą obsługę księgowości związane m.in. z koniecznością monitorowania wpływów na rachunku VAT oraz korygowania błędów w transakcjach;
- 3) obniżenie płynności firm przez utrzymywanie części środków na rachunku VAT, gdyż wszelkie zobowiązania poza mechanizmem *split payment* będzie musiał pokryć, dysponując jedynie kwotą netto, którą otrzymał od swojego kontrahenta⁴¹.

Sam ustawodawca wskazał zatem, iż należy się liczyć z kosztem kredytu zaciąganego na pokrycie oszacowanego ubytku płynności lub utraty korzyści związanych z zarządzaniem dostępnymi środkami⁴².

Analizując dotychczasową relację dominacji „przedsiębiorca stosujący MPP” a „fiskus”, dostrzega się, że uległa ona polaryzacji w kierunku tego drugiego. Przyjęte rozwiązanie miało zabezpieczyć obie strony, a w skutek zmian może obniżyć pozycję rynkową przedsiębiorcy. Kosztem bezpieczeństwa udziału w ewentualnym oszustwie podatkowym mały lub średni przedsiębiorca może mieć w przyszłości kłopoty z płynnością finansową.

Na uwagę zasługuje fakt, iż przepisy podatkowe nie nakładają na wszystkich przedsiębiorców obowiązku posiadania rachunków rozliczeniowych. Dotyczy to na przykład osób prowadzących indywidualną działalność gospodarczą, które dla celów podatkowych prowadzą podatkową księgę przychodów i rozchodów, lub opodatkowanych w formie

³⁸ K. Witwicka, *Split payment może ograniczyć płynność...*

³⁹ Dokument 1864-uzasadnienie..., s. 22-23.

⁴⁰ K. Witwicka, *Split payment. Szanse i zagrożenia...*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² Dokument 1864-uzasadnienie..., s. 24.

ryczałtowej. W związku z tym mają one pełne prawo do korzystania z prywatnych kont bankowych (ROR) w celu prowadzenia rozliczeń w związku z zawieranymi transakcjami⁴³. Zatem nie zostały one objęte obowiązkiem posiadania wydzielonego w *split payment* rachunku VAT. Mogą, ale nie muszą, stosować podział płatności względem dostawców i dysponować kwotą brutto otrzymaną od nabywcy, co daje im w opinii specjalistów uprzywilejowaną pozycję na rynku pod względem ekonomicznym⁴⁴.

Podsumowanie

Split payment obok innych narzędzi, takich jak odwrotne obciążenie czy limit płatności gotówkowych, ma na celu uszczelnienie systemu podatkowego w Polsce. Według resortu finansów szacunkowy koszt dostosowania systemów w „roku zero” dla dużych przedsiębiorców może wynieść nawet 35 mln zł, a dla mniejszych – 43 mln zł. W sumie w ciągu 10 lat koszt dla przedsiębiorstw miałby sięgnąć niemal 4,2 mld zł. Kwoty te obejmują tylko wydatki na dostosowanie systemów księgowych również poza sektorem bankowym oraz koszt obniżki płynności firm⁴⁵.

Raport Deloitte⁴⁶ opracowany dla Komisji Europejskiej wskazuje, iż barierą dla wprowadzenia mechanizmu podzielonej płatności w całej UE jest nie tylko potencjalna ujemna wartość oczekiwana projektu, ale także obecne otoczenie legislacyjne VAT. Wdrożenie generalnego unijnego mechanizmu podzielonej płatności nie będzie możliwe bez współpracy banków i innych instytucji finansowych. Dyrektywa VAT w jej obecnym brzmieniu nie przewiduje możliwości narzucenia obowiązku takiej współpracy bankom i instytucjom finansowym. Eksperti Deloitte wskazują, że choć wdrożenie mechanizmu *split payment* oczywiście może pozytywnie wpłynąć na zwiększenie wpływów budżetowych poszczególnych państw członkowskich UE, to jednak koszty administracyjne dla podatników związane z wdrożeniem i korzystaniem z tego systemu mogą być na tyle znaczące, że mogłyby zniwelować pozytywne efekty budżetowe⁴⁷.

⁴³ M. Lewandowska, *op. cit.*

⁴⁴ K. Witwicka, *Split payment. Szanse i zagrożenia...*

⁴⁵ Ł. Wilkowicz, *Split payment: Za podzieloną płatność VAT zapłacą banki*, http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1043366,split-payment-podzielona-platnosc-vat-banki.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+GazetaPrawna-Podatki+%28Gazeta+Prawna+-+Podatki+i+rachunkowosc%29&utm_content=Google+International [dostęp: 14.07.2018].

⁴⁶ *Analysis of the impact of the split payment...*

⁴⁷ J. Czerwiński, *Split payment wg Komisji Europejskiej*, <https://blog.dzp.pl/tax/ke-vs-split-payment/> [dostęp: 09.07.2018].

Bibliografia

Przepisy prawne

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2018 r., poz. 62 i 1075).

Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 62).

Internet

Analysis of the impact of the split payment mechanism as an alternative VAT collection method. Final Report, Deloitte, 2017, https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/split_payment_report2017_en.pdf [dostęp: 09.07.2018].

Chądzyński M., *Podzielona płatność VAT – więcej niejasności niż zalet*, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/rotator/podzielona-platnosc-vat-wiecej-niejasnosci-niz-zalet/> [dostęp: 11.07.2018].

Czerwiński J., *Split payment wg Komisji Europejskiej*, <https://blog.dzp.pl/tax/ke-vs-split-payment/> [dostęp: 09.07.2018].

Dokument 1864-uzasadnienie, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1864> [dostęp: 08.07.2018].

Fryc J., *Resort finansów wytacza ciężkie działa w walce z oszustami podatkowymi. Nie obędzie się bez ofiar*, <https://businessinsider.com.pl/firmy/podatki/split-payment-wady-i-zalety-mechanizmu-podzielonej-platnosci/0w05qzh> [dostęp: 30.06.2018].

Kasel T., Tokarski J., Walewski M., Gede W., *Split payment*, Raport PwC, 2015, <https://www.pwc.pl/pl/pdf/split-payment-raport-pwc.pdf> [dostęp: 08.07.2018].

Lewandowska M., *Split payment w praktyce – wszystko, co warto wiedzieć!*, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-split-payment-w-praktyce-wszystko-co-warto-wiedziec> [dostęp: 06.07.2018].

Metodyka w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych, Ministerstwo Finansów, https://www.mf.gov.pl/c/document_library/get_file?uuid=2eba55c3-cba9-4f1d-aa36-684f76b2d561&groupId=764034 [dostęp: 11.06.2018].

Polski split payment będzie unikalny, <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/split-payment/758715,Polski-split-payment-bedzie-unikalny.html> [dostęp: 11.06.2018].

Szulc M., *Split payment trafia na Wyspy*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1026671,vat-split-payment-trafia-do-wielkiej-brytanii.html> [dostęp: 08.07.2018].

Wilkowicz Ł., *Split payment: Za podzieloną płatność VAT zapłacą banki*, http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1043366,split-payment-podzielona-platnosc-vat-banki.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+GazetaPrawna

-Podatki+%28Gazeta+Prawna+-+Podatki+i+rachunkowosc%29&utm_content=Google+International [dostęp: 14.07.2018].

Witwicka K., *Split payment może ograniczyć płynność finansową uczciwych przedsiębiorców. Rząd walczy o należny VAT*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1155411,split-payment-szansy-i-zagrozenia-podzial-platnosci-vat.html> [dostęp: 08.07.2018].

Witwicka K., *Split payment może stać się faktem. Jak problem podzielonej płatności rozwiązały inne kraje?*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1048388,split-payment-w-europie-vat-2018.html> [dostęp: 09.07.2018].

Witwicka K., *Split payment. Szanse i zagrożenia*, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1155411,split-payment-szansy-i-zagrozenia-podzial-platnosci-vat.html> [dostęp: 08.07.2018].

Split payment as a tool supporting a process of sealing a tax process – for and against

Summary

Split payment is another tool supporting effective limitation of irregularities in the tax system particularly in the fight against VAT tax frauds. Entrepreneurs may use, in case of any doubts according to reliability of trading partners (suppliers), a split payment mechanism of net payment and VAT tax amount from an invoice. The freedom of choice of this form of payment for the invoice may secure a tax payer from possible sanctions and responsibility in case of unconscious parting in VAT carousel. Implementing a mechanism of split payment is to improve tax payments to the budget. For entrepreneurs and financial institutions (banks and credit unions) it may cause some organizational problems at the beginning from the point of view of small and average businesses it may influence accounting liquidity.

The aim of this article is to present a Polish mechanism of split payment and some solutions used in European Union countries with forecasted economic results from the point of view of entrepreneurs and tax system.

Keywords

tax gap, split payment mechanism, VAT tax

